

Bazar ertəsi, 7 iyul 1919-cu il, nömrə 218

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səhəyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 8 şəvvalül-mükkərrəm sənə 1337. 7 təmmuz 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 35 rubla, 2 aylığı 60 rubla, 3 aylığı 90 rubla. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 40 rubla, 2 aylığı 70 rubla, 3 aylığı 100 rubla. Elan fiat: birinci səhifədə sətri 5 rubla, axırncı səhifədə sətri 4 rubla, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 3 rubla.

İNGİLİS PARÇALARI

Və həmçinin ipək və markizet külli miqdarda satılır. Kostyum üçün parçalar. Əhmədov və kompaniyasının mağazasında, Merkuryevski və Milyutinski küçələrin küncündə, Adamovun evində. Telefon nömrə 24-34.

5405

Hökumət Teatrosunda Axşam tamaşası DRAMA

Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyli Müdiriyyəti Düşənbə [bazar ertəsi] günü şənvalül-mükkərrəm ayının 8-də 1337-ci sənəsi (iyul ayının 7-də 1919-cu ildə) bu mövsümdə ikinci dəfə olaraq mütəntən [təntənəli] bir surətdə mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır “Ədirnə fəthi”

Bu tamaşada müharibə zamanında Azərbaycan hərbi musiqi orkestri iştirakı ilə bərabər, əsgərlər vəzifəsini “Yardım alay” əfradı [əsgərləri] ifa edəcəkdir. Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır. Tamaşa başlanacaq axşam saat 8 tamamda.

1919[-cu] il iyul 7 bazar ertəsi günü saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusanının iclası olacağı elan olunur.

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Post-Teleqraf Nəzarətindən Əmnamə nömrə 73

28 həziran [iyun], sənə 1334 [1919] Qalaqayın posta və teleqrafxanası 5-ci dərəcə məmuru Rəşid bəy Səmədov həziranın 28-dən Ağcaqabul [Hacıqabul] posta və teleqrafxanasına müdir təyin edilir.

Posta və Teleqraf naziri: Camo Hacınski Daftarxana baş müdiri: Blajevski

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ (Bolşevik məlumatı)

Tsaritsının işğalı

Tsaritsın dairəsində qızğın müharibədən sonra bizim qoşunlar Tsaritsını tərk etdilər. Şərq cəbhəsində Sterlitamak dairəsində bizim qitəatımız [hərbi hissələrimiz] Axmetovo və Bezək denilən yerləri

Qəzetin başlığı "AZƏRBAYCAN" və "İngilis parçaları" bölməsi. Üst hissədə "Azərbaycan" başlığı böyük hərflərlə yazılıb. Başlığın altında "Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir" yazılıb. Üst sağ küncdə "Bazar ertəsi, 7 iyul 1919-cu il, nömrə 218" yazılıb. Üst sol küncdə "Azərbaycan" qəzetinin adı və "İngilis parçaları" bölməsinin adı yazılıb. Üst ortada "İngilis parçaları" başlığı yazılıb. Başlığın altında "Və həmçinin ipək və markizet külli miqdarda satılır. Kostyum üçün parçalar. Əhmədov və kompaniyasının mağazasında, Merkuryevski və Milyutinski küçələrin küncündə, Adamovun evində. Telefon nömrə 24-34." yazılıb. Başlığın altında "İngilis parçaları" başlığı yazılıb. Başlığın altında "Və həmçinin ipək və markizet külli miqdarda satılır. Kostyum üçün parçalar. Əhmədov və kompaniyasının mağazasında, Merkuryevski və Milyutinski küçələrin küncündə, Adamovun evində. Telefon nömrə 24-34." yazılıb. Başlığın altında "İngilis parçaları" başlığı yazılıb. Başlığın altında "Və həmçinin ipək və markizet külli miqdarda satılır. Kostyum üçün parçalar. Əhmədov və kompaniyasının mağazasında, Merkuryevski və Milyutinski küçələrin küncündə, Adamovun evində. Telefon nömrə 24-34." yazılıb.

"Azərbaycan" qəzetinin 218-ci nömrəsinin 1-ci sahifəsi

işğal etmişlərdir. Ufa dairəsində Milyar mövqifi [stansiyası] tərəfimizdən işğal edilmişdir. Kolodevka yaxınlığında 200 əsir və bir neçə pulemyot alınmışdır.

Peterburq – Peterburq Şurasına seçkilər başlandı. Şuraya əksəriyyətlə bolşeviklər keçirlər.

Olonets uçastokunda fin qoşunları çıxarılmışlardır. Düşmənlər həyəcan içində qaçirlar.

“Pravda” yazır

Müttəfiqlər Kolçakı təsdiq etdilər. Biz Kolçakı pərişan etmişik. Denikin burjuaziyasının son ümidgahıdır. Hər kəs möhkəm sülh istəyirsə, silaha sarılmalıdır.

Bolşeviklər Tomsk altında

N. ordusunun ştabı – Kolçak dəstəsindən qaçmış və əsir düşənlər deyirlər ki, Tomsk üzərinə bolşeviklərin partizan və könüllü dəstələri yürüş edirlər. Kolçak ordusu bolşeviklərin yerisini saxlamaq üçün Ob nəhri üzərindən keçən körpünü dağıdıb, 70 verst dəmiryolunu da təxrib [xarab] etmişlərdir.

Vyanada üsyan

Vyana – Həbs edilmiş olan bolşeviklər əhali tərəfindən azad edilmişlərdir. Sonra nümayişçilər qışlalara [kazarmalara] tərəf getmişlər ki, saldatları öz tərəflərinə cəlb etsinlər. Nümayiş tam axşamədək davam etmişdir. Bu hərəkət getdikcə vüsətlənir. Üsyançılar tərəfindən tövqif edilən [tutulən] zirehli avtomobili hökumət onlardan geri ala bilməyir.

Stokholm – İngiltərədə əmələ arasında ümumi cümbüş gündən-günə artır. Əmələ tətildən maəda [başqa], yalnız Londonda deyil, bir çox ingilis şəhərlərində də polis tətili gözlənir. Polis Həmkarlar İttifaqı təşkilini tələb edir. Əhvali-ümumiyyə ingilis hökuməti üçün xətrəli [təhlükəli] hesab edilir. Londondan xəbər verildiyinə görə, Kanadada Vinnipeq şəhəri idareyi-örfiyyəyi-əsgəriyyə [fövqəladə hərbi vəziyyət] altında elan edilmişdir.

Əksinqilab məhv edilməlidir

Qəzetlər xəbər verirlər ki, əksinqilab məhv ediləcəkdir. Denikin, [Nikifor Aleksandroviç] Qriqoryev və onun tərəfdarları zəhmətkeş ukraynalıların zərbəsini hiss edəcəklərdir. Böyük mitinqdə Kiyev qarnizonu qərar qoymuşdur ki, son damcı qanlarınadək Şura hökumətini müdafiə edəcəkdirlər.

Helsinqfors [Helsinki] – Londonda ingilis əmələlərinin [fəhlələrinin] konfransında Henderson 21 iyunda ingilis, İtaliya və fransız əmələlərinin ümumi nümayiş yapaqlarını elan etmişlərdir.

Fransada tətillər

Paris – Tətillər başlandı. Bunların məqsədi 8 saat iş vaxtına nail olmaq, birinci zəruri şeylərin qiymətini əskiltməkdir. 300 min nəfər əmələ tətillər etmişlərdir. Marseldə kömür mədənciləri konfransında qərar qoyulmuşdur ki, hərəgah iyulun 12-dək 8 saatlıq iş müddəti kömür mədənlərində də təyin edilməzsə, o zaman iyulun 16-dan etibarən tətillər edəcəkdirlər. Bu gün şimalda və Pade-Ka-

ledə kömür mədənləri tətillər etmişlərdir.

Patlayış

Brüksel [Brüssel] – Xareimdə güllə zavodunda patlayış vaqe olub, 6 nəfər ölmüş, 220 nəfər yaralanmışdır. Bunların 70 nəfərinin yarası çox ağırdır. Patlayışa yanğın səbəb olmuşdur. Xəsarət çox böyükdür. Bir çox evlər dağılıb, külli mal yanmışdır. Dünən Kilvord həbsxanasında yanğın başlamışdır. Xəsarət bir neçə milyon frankdır.

SÜLH ƏTRAFINDA

Almaniyada matəm

Sülh müahidənaməsinin [sazişinin] imza edilməsi münasibətilə Berlində çıxan bir neçə qəzetlər matəm əlaməti ilə nəşr edilmişdir. Eyni mülahizə ilə Almaniyada Kiçik Zabitan Heyəti İttifaqı öz üzvlərinə bu məzmununda bir məramnamə göndərmişdir:

“Almaniyada həqarətamiz sülhü imzalamıq məcbur edilmişdir və öz millətinin üzvlərini Müttəfiq millətlərə verməyə məcburdur, tainki Almaniyada tamamilə məhv olmaqdan xilas olsun. Yoldaşlar, biz sizə təklif edirik ki, iki həftə matəm saxlayasınız.”

Təsadüflər

Paris mətbuatı yazır ki, sülh müahidənaməsinin imza edilməsi günü “Luzitaniya” paroxodunun qərq edilən gününə təsadüf etmişdir. Almaniyada mətbuatı isə yazır ki, biləks [əksinə] Sarayevoda Avstriya vəliəhdi [Frans] Ferdinandın qətl edilən gününə təsadüf etmişdir.

İcra edilən bu qətl Serbiya hökumətinin fəaliyyəti ilə olmuşdur. Avstriya, Türkiyə və Almaniyaya dağıtmağa bir ittifaq etmək üçün bu bir əlamət idi.

Almaniyada abluqasının artırılması

Sülh müahidənaməsinin imza edilməsi Almaniyada kənarlarının abluqasını [blokadasını] təbdil etmədiyi [dəyişmədiyi] kimi, Müttəfiqlər əlində olan Almaniyada əsirlərini də azad etməyir. Almaniyada Müttəfiqlər Parlamanı tərəfindən müahidənamə imzası təsdiq edildikdən sonra bu maddələrə əməl ediləcəkdir.

İngilis əmələləri və Cəmiyyəti-Əqvam

28 iyunda Sautportda açılmış Əmələ Konfransında – ki bu da əmələ tarixində ən əhəmiyyətli bir mövqe tutur – böylə qərar qoyulmuşdur: Müttəfiqlərdən tələb edilsin ki, Almaniyada dəxi Cəmiyyəti-Əqvama [Millətlər Cəmiyyətinə] daxil edilsin.

Hindenburq və hərbi

Berlin – Almaniyada təklifinə qarşı Müttəfiqlərin verdiyi cavablarına nə nəzərlə baxdığı barəsində Almaniyada müdafiə nazirinin verdiyi sualına cavabən marşal Hindenburq demiş ki, hərəgah hərəkəti-hərbiyyə [hərbi hərəkət] başlanarsa, ordunun iqtidarı olacaqdır ki, Poznanı geri alsın. Fəqət qərbdə o müvəffəqiyyətə bir o qədər də ümid ola bilməyirik. Ona görə də, hərbin Almaniyada üçün müvəffəqiyyətli olacağı şübhəlidir. Amma bir saldat olduğu üçün şərəfli məğlubiyyəti həqarətli sülhə tərcih edərdi.

QƏZETƏLƏRDƏN

Petroqradda

Helsinqforsdan [Helsinki] Paris qəzetlərinə xəbər verirlər ki, bu axır günlər Petroqradda tətillər olmuşdur. Fəhlələr əleyhinə pulemyotla çıxılmışdır. Bir çox zavodlarda şəhər təxliyə edildiyi zaman makinaların bolşeviklər tərəfindən xarab edilməsinə mümaniət [maneçilik] göstərməkdən ötrü köüllü dəstələr təşkil edilmişdir.

Kuban Radası sədrinin qətli

Cənubi Rus İttifaqı təşkil edilməsi işlərində iştirak etməkdən ötrü Rostova gəlmiş olan Kuban Nahiyyə Radası sədri və üzvü Ryabovol Rostovda qətl edilmişdir.

Polşada

Nauendən xəbər verirlər ki, general [Yozef] Haller Sileziya cəbhəsi komandanı təyin edilir. Yuxarı Sileziya və Qərbi Prussiya sərhədində olan Polşa şəhərləri təxliyə üçün hazırlanırlar. Varşavadan Yuxarı Sileziyaya gedən dəmiryol sərnişin hərəkəti üçün qapalıdır. Çenstoxovda bir çox topxana hazırlanmışdır ki, general Haller birinci korpusuna mülhəq olacaqdır [qoşulacaqdır].

Polşa əsgərləri

Lodzdan hərəkət edən 7-ci Polşa əsgəri firqəsi [diviziyası] fransızların komandası altında olub, sabiq Almaniya, Polşa hərbi əsirlərindən, Polşa, İngiltərə, Amerika və fransız köüllülərindən ibarətdir. İtaliyadan gətirilmiş topxana Avstriya polyakları tərəfindən idarə olunur.

Çin əhvalı

Londondan xəbər verirlər ki, Çindən verilən axırncı xəbərlər Çin əhvalının xeyli fəna olduğunu göstərirlər.

Kürdüstanda

Kürdüstan əhvalı haqqında Bağdad-dan böylə xəbər verirlər: Şeyx Mahmud tərəfindən cəlb edilən qüvvələr Pezi keçidi yanında pərişan edilmişdir. Bir çoxları ölüb, min nəfərə qədər əsir alınmışdır. Şeyx Mahmud özü müharibə meydanında ağır yaralı bir surətdə tapılmışdır.

TÜRKİYƏDƏ

Türkiyədə fəvqəladə tarixi bir Dövləti Şura vaqə olmuşdur. Bu Şurada Türkiyə əhalisinin hər cür sinif nümayəndələri iştirak etmişlərdir. Birinci olaraq Sultan həzrətləri nitq irad edib [söyləyib] demişdir ki, məmləkətin ağır bir vəziyyətdə olduğuna görə, biz bütün məmləkət nümayəndələrini dəvət etdik. Mən arzu edərdim ki, təcili bir surətdə məmləkətin bu ağır halı əleyhinə tədbirlər görülsün. Buna görə də, burada hazır olanların rəyini dinləmək istərdim. Allahdan bizim bu işimizdə bizə kömək istida edirəm [istəyirəm]. Şuranın sədarətini Sədri-əzəmə mühəvvəl edirəm [Baş nazirə tapşırıram].

Sultandan sonra Sədri-əzəmə müfəssəl bir nitq söyləmişdir. Türkiyənin müharibəyə daxil olan gündən axırncı vaxtlara qədər tarixi hadisələri söyləyib demişdir ki, 1919-cu il mayın 14-də İngiltərə fəvqəladə komissarı amiral Vebb ona böylə bir nota vermişdir:

1. Müttəfiq dövlətlərin İzmir sularında olan donanma naçalniki vis-admiral Kaltorpun Parisdə iclas edən Ali Şuradan aldığı əmrə müvafiq və amiralin əmrinə görə sizə xəbər verirəm ki, İzmir istehlakamət Müttəfiq dövlətlərin əsgəri dəstələrinə verilməlidir.

2. Bunu xəbər verməklə ümidvar oluram ki, Türkiyə Hökuməti lazımi binəgüzarlıq [sərəncam] verməyi təxirə salmaz.

3. Mütərikə şəraiti [atəşkəs şərtləri] və vücuda gələn əhval mövcubincə [vəziyyətə əsasən], bizim tərəfimizdən İzmirin işğalı üçün tədbirlər görülmüşdür. Lazımi təşəbbüsatda bulunmaq üçün sizə xəbər verirəm.

İmza: R. Vebb

Bu notaya cavab olaraq Sədri-əzəmə mayısın 14-də axşam saat 10-da Müttəfiqlər nümayəndələrinə protesto elan və bəyan etmişdir ki, Osmanlı Hökuməti daha iki ay bundan əvvəl Müttəfiqlərə təklif etmişdi ki, İzmir vilayətinə 70 min Osmanlı əsgəri daxil edilsin. Hərğah buna əməl edilsəydi, iş bu hala münəcər olmazdı [gəlib çatmazdı]. Bunun müqabilində isə 40 min nəfər mütəfərriq [dağınq, qeyri-nizami] qoşunlar var idi. Bununla bərabər, bəyan edirik ki, Müttəfiqlərin qətnaməsinə müxalifət etməyəcəyik. Fəqət xəbərdarlıq edirik ki, İzmir Türkiyənin ayrılmaz bir hissəsidir. Bu yerin gərək qan və gərək etnoqrafi tarixcə Yunanıstana heç bir dəxli yoxdur. Hərğah məsələnin tarixinə keçərsək, o zaman bu maddə Bəhri-Səfid [Ağ dəniz, Aralıq dənizi] sahillərinə də şamil olmalıdır. İşə bu nəzərlə baxmaq, nəinki törəmiş olan əhvalı qarışdırar, dəxi də əhvalı müşkülləşdirər. Türkiyə müharibənin nə qədər vəxim [ağır]

nəticələri olduğunu nəzərə alır. Türkiyənin hər bir yerindən İzmirin işğalına qarşı protesto teleqramları gəlir. Əhvali-ümmiyyə cəbrən [zorla] Türkiyəni vadar edir ki, Müttəfiqlərin qətnaməsinə itaət etləsin, fəqət bu, o demək deyil ki, Türkiyə İzmirdəki haqqından keçir.

Böylə bir təhlükəli zamanda Vüzəra Şurası [Nazirlər Kabineti] məmləkətdə arası kəsilməyən həyəcana görə mayın 10-da istefa vermişdir. Onlar mayın 18-də yenə təzədən hökuməti əllərinə alıb, 1919 sənəsi mayın 22-də Fransa, İngiltərə, Amerika və İtaliya fəvqəladə komissarlarına protesto notası göndərmişlərdir. (Notanın mühüm yerləri “İqdam” qəzetəsində sansür [senzura] tərəfindən çıxarılmışdır.)

Eyni zamanda Paris Konfransı Heyəti-Rəyasətinə simsiz teleqrafla böylə bir təklif göndərilmişdir:

“Ərəbistan məsələsi müqəddəs yerlərə və xəlifə hüququna və bütün islam aləminə aid olduğundan, bu məsələ Paris Konfransının vəzifəsindən kənarıdır. Bütün Anadolu, Ərəbistan sərhədindən başlayıb Qara dənizə qədər, Rumeli və Frakiya Ədirnə ilə bərabər, bilavasitə sultanın təhti-hakimiyyətində [hakimiyyəti altında] olmalıdır. Əfkari-ümumiyyəni [ictimai rəyi] sakit etməkdən ötrü və mümkün ola biləcək ixtilafı bərtərəf etmək [aradan qaldırmaq] üçün İzmirin yunan əsgərləri tərəfindən təxliyə edilməsi və yuxarıda göstərilən oblastları[n] Ermanistana geniş muxtariyyət verilmək üzrə Türkiyə Hökuməti ixtiyarında olması tələb edilir. Ancaq Sülh Konfransı tərəfindən böylə bir hərəkət əfkari-ümumiyyəni sakit edə bilər.”

PARLAMAN ƏTRAFINDA

Ramazan bayramı münasibətilə Parlamən sədri namına [adına] aşağıdakı təbrik teleqrafları alınmışdır:

Gəncədən

Bu gün bu ali təntənəli Ramazan bayramında Gəncə qarnizonu hissələri birinci dəfə olaraq öz generalları və zabitləri başda olmaq üzrə namaz qılıb, bununla bu dini bayramı milli bir təntənəyə döndərmişlərdir. Gəncədə olan bütün əsgərlər namından bizim cavan Parlamənimize salam göndərərək, uzun müddət onun davamını və nəşvü-nüma [inkişaf] etməsini səmimiyyətlə arzu edirik. Yaşasın!

Generel-leytenant Şıxlinski

Qusardan

Quba alayı eydi-fitr [Oruc bayramı] münasibətilə Azərbaycan millətləri nümayəndələrinin sədrini təbrik edib, əziz vətənin mənfəəti üçün çalışan millət nümayəndələrinə müvəffəqiyyətlər arzu edir.

Polkovnik [Şirin bəy] Kəsəmənski

Petrovskda[n]

Sizin hamınızı bu ali Ramazan bayramı münasibətilə təbrik edirəm.

Petrovsk agenti: Qədir Dadaşov

* * *

İyulun 1-də Şamaxıda olan İrəvan quberniyası qaçqınları tərəfindən Parlamən sədri namına böylə bir teleqraf alınmışdır:

Biz İrəvan quberniyası qaçqınları qeyri-müəyyən bir haldayıq. 10 aydır ki, Şa-

maxı uyezdində Mədrəsə və Meysər kəndlərində yaşayırıq. İndiyə qədər yerlər bölünməmişdir. Əkin vaxtı yaxınlaşır, yerlər təqsim edilmədiyindən [bölünmədiyindən], iş başlamaq imkanı yoxdur. Cavanların ordu səflərinə [sıralarına] daxil olması elan edilmişdir. Cavanları əsgərliyə verməklə biz köməksiz qalarıq. Qocalar Mədrəsə və Meysər kəndləri xarabalarında bir iş görməyə qadir deyildirlər. Geniş bir dairədə və hökumət müavinət etməlidir ki, evlər təmir edilsin, yerlər əkilsin və əsgərliyə düşənlərə bir il möhlət verilsin. Ailələrimizi aclıqdan və soyuqdan təmin etdikdən sonra biz vətən müdafiəsi üçün Azərbaycan Ordusu səflərinə daxil olmağa hazırız. Qanun və azadlıq naminə bizim xahişimizin təmin edilməsini rica edirik.

*İrəvan Qaçqınları Komitəsi sədri:
Məşhədi Hümət Məhəmməd oğlu*

XARİCİ SİYASƏTİMİZ

- 4 -

İstanbul səfəriti

Beynəlmiləl hüquq tarixi göstərir ki, bir məmləkət yaşamaq üçün özünü yaşatmalıdır və dışarıdan təsdiq gözləməməlidir. Böyləliklə, Bolqariya meydana çıxdı. Türkiyənin muxtariyyətli bir hissəsi olan bu ölkə hər yerə səfirlər və vəkillər göndərə-göndərə özünü aləmə tanıtdırdı. Biz də bu yolu tutmalıyıq.

Paris müzakirəsində davam etsin, biz də məmləkətimizin möhkəmliyinə çalışaq. Daxili nizam və islah ilə bərabər, xa-

rici işləri də yoluna qoymalıyıq. Bu gün bizim elçilərimiz Rusiyadan ayrılan dövrlərdən başqa qeyri yerlərdə yoxdur. Halbuki bizim istiqlal məsələsi Qərbdə müzakirə olunacaq və Qərbdə də elçilər bulundurulmalı idi.

Elçi təyin olunacaq paytaxtlardan bu gün əhəmiyyəti ilə birinciliyi qazanan İstanbuldur.

İstanbul bu gün Müttəfiqlər qüvvələrinin toplandığı bir nöqtədir. Burada bütün yer üzünün mətbuat nümayəndələri mövcuddur. Burada bizdən başqa yeni təşəkkül etmiş dövlətlərin və Müttəfiq məmləkətlərin siyasi müməssilləri [nümayəndələri] də var. Deməli, aləm İstanbuldadır. Siyasi iplərin ucu, əfkarı-ümumiyyətin [ictimaiyyətin] gözü, hamısı burada. Bu səbəbdəndir ki, müstəqil yaşamaq istəyən polyaklar, ukraynalılar, gürcülər və başqaları İstanbulda elçilər bulundururlar. Bunun üçün də rumlar (yunanlar), ermənilər və qeyriləri burada firəng dilində qəzetlər çıxarıb, öz milli dərdlərini ümuma bildirirlər. İstanbulda yapılan gurultular Parisə çatıb, təsirsiz olmayır. Səbiq Rusiyada yaşayan millətlər istiqlal imtahanının bir hissəsini burada Avropa qarşısında verməlidirlər. Biz hamıdan çox bağırmalıyıq, özümüzü tanı[t]malı, fikrimizi tərvic etməliyiz [yaymalıyıq]. Bu yoldakı müvəffəqiyyətimiz bizə milli müvəffəqiyyətlər qazandırır.

İstanbulun başqa cəhətlərdən də bizə əhəmiyyəti böyükdür. Bu gün İstanbul, Bakı mədənləri məhsulu üçün yeganə bir xarici bazardır. Bundan əvvəl Bakı nefti şimala gedirdi. Şimal indi bağlı olduğu üçün nefti bir ayrı nöqtəyə daşmalıdır. İstanbuldan başqa əlverişli bir yer

yoxdur. Lakin İstanbul bazarını qazanmaq üçün orada ticarət vəkilləri bulundurmalıdır ki, bazarın övzasını [vəziyyətini] tez-tez Bakıya xəbər versin. Azərbaycan tüccarı [tacirləri] birinci dəfə İstanbulla neft gətirdilər, zərər gördülər. Səbəb budur ki, məhəlli [yerli] rumlar toplanıb sindikat yaptılar və Bakı neftinin qiymətini saldılar. Halbuki İstanbulda səfərimiz [səfirliyimiz] və konsulumuz olsa, məhəlli Azərbaycan tüccarlarından təşkilat yapıb, rum sindikatının qabağına çıxma bilərdi. Sonra ticarətimizi qüvvətləndirmək üçün İstanbulda skladlar [anbarlar] icarə edib tüccarımıza da müftə verər ki, Amerika nefti ilə rəqabət edə bilsinlər. Bizim üçün neftimizin İstanbul bazarında asanlıqla müştəri tapması birinci dövləti məsələdir. Bu məsələnin qolaylıqla həlli gələcəkdəki İstanbul elçimizdən asılı olacaqdır.

Maarif işlərimiz bir nöqtədə duran kimi görünür. Səbəb budur ki, müəllimlər azlığı hiss olunur, sonra kitab yoxluğu da görünür. Maarifi yoluna qoymaq üçün İstanbul elçimiz müəllim və müəllimələr hazırlamalıdır, kitablar çap etdirməlidir.

İstanbulda göndərilən bir çox tələbələrimiz geri qayıtdılar. Səbəb bu oldu ki, orada heç bir yerdən kömək görmədilər. İstanbulda leyliyyə (pansion) açmalıdır ki, Azərbaycandan gələn tələbələrimiz istirahətlə yaşayıb təhsil edə bilsinlər. Bunlar hamısı böyük dövləti məsələlərdir. Hökumətimiz pullar təxsis etməlidir [ayırmalıdır] ki, bu işlərin hamısına əncam verilsin.

Bir millət olaraq, müstəqil bir məmləkətə malik olmaq istədikdə, bizə yazılı tariximiz su kimi zəruridir. İstanbul ki-

tabxanalarında bir neçə adamlar bulunurduq bizə dair böyük məlumatlar toplamaq olar.

İşlər çoxdur. Adamlar göndərməlidir, çalışmalıdır. Bunlardan başqa, təbəələrimizin [vətəndaşlarımızın] himayəsinə çalışmalıyıq. Azərbaycanın siyasi müməssili olaraq və bolşeviklik qəzasına uğrayaraq İstanbulda çox pulsuzluq müşküləti çəkdim. Halbuki, səfərət möhürü ilə sənədlər verib pul almaq imkanı var idi. Bu imkanla genə çətinliyə düşdüm, əziyyətlər çəkdim. Halbuki, təbəələrimiz xaricdə 10 qat zəhmətlər çəkirlər. Bolşeviklikdən zərərlər görmüş böyük tüccarlarımız belə İstanbulda qalıb, çox vaxtı yol kirayəsinə möhtac olurlar. Viza müşküləti daha da çox.

Bu məsələlərin hamısını həll etməli, təbəələrimizin istirahətini lazımcına təmin etməliyik.

Yusif Vəzirov

ERMƏNİ CÜMHURİYYƏTİNDƏ MÜSƏLMANLARIN YAŞAYIŞI

“...Azərbaycandakı ermənilər də kaş ki, Ermənistandakı müsəlmanlar kimi yaşasaydılar...”

*Erməni Rəisi-vükəlası:
[Aleksandr İvanoviç] Xətisov*

- 1 -

Erməni Cümhuriyyəti daxilində qalaraq, Novo-Bayəzid uyezdirinin Göyçə gölü şərq, cənub və cənub-qərbində yaşayan müsəlman kəndliləri, vaxtilə erməni təcavüzləri müqabilinə mərdanə surətdə

irz-namuslarını müdafiədə bulunmuşlardı. Sonra Erməni Cümhuriyyəti tərəfindən indiki Hərbiyyə naziri general [Moses] Silikovun komandası altında top, pulemyot dəstələri göndərilib irzlərini təcavüzçülərdən müdafiə edən məzbur [adı çəkilən] uyezdirin müsəlman kəndlərini topa-pulemyota tutub, əhalisinin salamat qalanlarını yerlərindən qaçırılmışlardı.

Bu zavallı əkinçilər aylar uzununu ətraf müsəlmanların ianəsi ilə öl-qala yaşayaraq bu zamana çatmışlar. İndi bunlar ortalığı bir az asudə zənn edib öz kəndlərinə qayıtmaq üçün İrəvana gəlmişlər. Cındır paltarlar içində saralmış ac simalardan ibarət bu “süflə [səfillər] sürüsü” binəva müsəlman kəndliləri indi də aylardan bəridir ki, erməni cümhuriyyət hökuməti qapılarını öpüb, kəndlərinə, əkinləri üstünə getməyə izin hasil etmək üçün gözyaşı töküüb yalvarırlar.

Bu kəndlilərdən güc-bəla ilə kəndlərinə qayıtmağa vəsiqə ala bilənləri məğmum [qəmlil] sevinclə dağıdılmış kəndlərinə, pozulmuş əkinləri üstünə getməyə başlamışlardı. Fəqət bunlar az zaman sonra ağlar gözlə pərişan halda təkrar İrəvana qayıtdılar. Məgər isə, biçarələri, kəndlərini, əkinlərini sahiblənilib oturan ermənilər atəşə tutub qovmuşlar və əllərində erməni hökuməti tərəfindən vəsiqə olduğu halda öz yurdlarına buraxmamışlardı.

Öz kəndlərindən məcburən geri qaytarılan bu müsəlman kəndliləri hökumətdən bəlkə bir kömək, bir çarə dilənmək ümidi ilə erməni cümhuriyyəti paytaxtı İrəvanda indi bilirmisiniz nasıl yaşayırlar? Arvad, uşaq, qoca çılpaq dilənçilik dərəcədə, yırtıqlar, əsgilər içində, acından sa-

ralmış ölü rəngində, tab-təvanadan [gücdən-qüvvətdən] düşmüş skelet şəklində...

Bu müsəlman kəndlilərindən hələ bildiklərimiz Bezni, Gümüşdü, Zar, Qoylu dağ kəndliləridir ki, şimdiki İrəvanda, eynən yuxarıda ərz edilən səfərlər içində can çəkişdirirlər. Həm nasıl can çəkişdirmək, bilirmisiniz? Binəvaların hallarını gözlə görməyincə inanmaq olammayır.

Erməni cümhuriyyəti paytaxtı İrəvanda bu zavallı müsəlman kəndliləri, əkinçiləri İrəvanda səfərlər içində aclarıdan “qan” yeyirlər. Bunlar aclıqlarından gedib mal kəsilən yerlərdən qanları toplayıb gətirirlər, bişirib yeyirlər və sonra da azarlayıb ölürlər... Zətən ermənilərə də bu lazım ya...

Fəqət demokratlıq əsasını təməlləndirən ingilislərin, amerikalıların, gözləri önündə seyr etdirilən bu fəci panoramların tamaşaçısı olduqları halda, insaflarına, mürüvvətlərinə, demokratlıqlarına, insanpərvərliklərinə, mədəniliklərinə nə deməli? Qorxuram ki, bu məqaləmiz erməni cümhuriyyəti hökuməti qulağına ərişə də, zavallı müsəlman kəndlilərini aclıqlarından qan toplamağa da buraxmaya... O zaman büsbütün ağzı quru İrəvan küçələrində aclarıdan ölələr...

Əvət, həqiqətən də erməni Rəisi-vükəlası [Baş naziri] Xətisov demişkən: “...Azərbaycandakı ermənilər də kaş ki, Ermənistandakı müsəlmanlar kimi yaşasaydılar...”

BAQQALLAR TABAQQILAR ƏLEYHİNƏ

Hələ əskidən bəridir ki, tamahkar və nainsaf Bakı şəhər baqqalları, xüsusən

sayuzları [ittifaqları] o ki lazımdır biz tabaqqılar əleyhinə çalışıb, bu bahalıq zamanda əhl-əyalımızı dolandırmaya mane olurlar. Bunların fikri odur ki, şəhərin mərkəzi hesab olunan Olqinski və Nikolayevski küçədə olan tabaqqıları (nə tövr olmuş olsa) yığışdırtıdırıb, yaş meyvə alış-verişini əllərinə almaqla bərabər, kefləri istədiyi qədər satıb biçərə camaatın qanını zəli kimi sorsunlar.

İştə, həman bu tamahkarlar bizim təşkilatsızlığımızdan istifadə edib Bələdiyyə İdarəsində bizim əleyhimizə çalışıb bir neçə təklifdə bulunmuşlar. Neçə illərlə Dumadan icarəyə tutub alış-veriş etdiyimiz yerləri torq (müzayidə) [hərrac] vasitəsilə istəyirlər əlimizdən alıb, bu bahalıq zamanda dolanmağımıza mane olsunlar. İştə, onlar bu işi Bələdiyyə İdarəsinə təklif etmişlər. Deyilməyə görə, Bələdiyyə İdarəsi də onların bu təklifini qəbul etmişdir. Fəqət biz buna inanmayırdıq. Çünki Bələdiyyə vəkillərimiz və agentlərimiz heç vaxt bu işi bizim əleyhimizə yapamazlar. Ümidimiz bərkəməldir [tamdır]. Fəqət onlar bunu birdəfəlik düşünüb bilməlidir ki, insafılı, vicdanlı və namuslu Azərbaycan məmurları heç vaxt haqqı nəhaqqa verib, haqlı tərəfi məyus, haqsız tərəfi şad etməzlər. Ona binaən [ona görə], siz də əbəs yerə bizim əleyhimizə çalışıb artıq tamahlı olmağınızı aləmə bildirməyin. Yaxşı olardı ki, siz baqqallar öz kəsbkarlığınızda olub, qeyrilərin ruzisinə mane olmaydınız. Siz tamahınızı az edin. Əgər etməzsəniz, yaqın bizi də müdafiə edən tapılar. Ölkəmiz dərəbəylik və köhnəxanlıq deyil.

*Məhəmmədəli Əsədullazadə
Tabaqqı*

Balaca felyeton

XAN ELƏ BELƏ OLAR

Tiflisdə olan İrəvan quberniyası mü səlmanlarının Həmyerlilər İttifaqına xəbər vermişlər ki, Naxçıvanı Ermənistan Hökumətinə təslim edən xanlar Ermənistanına tabe olmaq istəməyən Ordubad şəhərinə bir heyət göndərilib, ora camaatını da Azərbaycandan ayrılıb Ermənistanına tabe olmağa dəvət edirlər. Ordubad camaatının bu xanları qəbul etmələri ilə onlara nə cavab vermələri haqqında hələ bir xəbər yoxdur.

Zarafat bir yana, bu xanların bundan başqa bir əlacı da yoxdur. Çünki, əvvəla, xan elə belə olar. Xanın bir mənası karvansaradır, yəni hər kəs gəlsə qonaq ola bilər. İkinciyə qalan yerdə, ingilis generalı Biçin Aleksandropolda erməni zabitlərinə söylədiyi nitqini adam eşidəndən sonra elə belə də eyləməlidir. İngiltərə generalı deyir ki, Azərbaycan, Gürcüstan olmayacaq, bir tək Ermənistan olacaq. Fəqət əfsus etməlidir ki, general ağa Ermənistanın sərhədlərini o məclisdə söyləməyibdir. O sərhədləri söyləsəydi, hamı arxayın olardı.

Qərək, əhvalat belədir ki, Naxçıvanda hökumət camaatın əlində olanda xanlar baxıb gördülər ki, xeyr, iş belə getsə, onların işi xarab olacaq, adət etdikləri “malades”dən məhrum olacaqlar. Ona görə, əvvəlcə bir plov bişirib ingilis generallarından bir neçəsini qonaq eyləyiblər. O ki, lazımevi-əhvalatdır generallara söyləyiblər. Bu qonaqlıqdan sonra da general ağalar da camaatın razılığı ilə (??) Naxçıvan uyezdini ermənilərə veriblər. İndi

qalıb bir Ordubad. Xanlar eşidiblər ki, ordubadlılar öz ordubadlığına salıb tərslik eyləyirlər və qorxublar yenə təzədən bir inqilab qopsun. Ona görə, indi bir heyət göndəriblər ki, ordubadlılara nəsihət eyləsin.

Bu əhvalatı bizə xəbər verən, məktubunda yazır ki, “Görəsən, bu xanların xəyanətini tarixin hansı səhifəsində yazacaqlar?” Mən də ona kamali-cəsərlə deyirəm ki, əvvəla xanları tarixin səhifəsində çoxdan yazıblar. İkinci budur ki, Ordubada uyezdni naçalnik təyin edilən Aşot [Məlik-Movsesyan] ilə həman xanların bir az qohumluğu var. Ona görə, Tiflisdə olan İrəvan Həmyerlilər İttifaqı bu işə çox təəccüb eyləməsin. Elə şey elə belə olar, xan da ki, var elə belə olar. Allah onları Naxçıvan uyezdinə çox görməsin. Amma, qorxuram “ölmək var, erməni hakimiyyətinə boyun əymək yoxdur” deyən inad ordubadlılar bu xanları da Aşot kimi qəbul edəcəklər.

Zadə

MƏTBUAT

Azərbaycan ilə Gürcüstan arasında əqd edilmiş [bağlanmış] olan hərbi-tədaföyi etilafnamə [hərbi müdafiə müqaviləsi] münasibətilə srağagünkü qəzetəmizdə erməni mətbuatının mütaliatından [fikirlərindən] bir nümunə göstərmişdik. Şimdi gürcü qəzetələrinin də mütaliəsini qareini-kirama [məhərrəm oxuculara] (bittər-cümə) [tərcümə edərək] təqdim edirik.

Gürcü Milli-Demokrat firqəsi nəşiri-əfkarı [yayın orqanı] olan “Klede” qəzetəsi Azərbaycan-Gürcüstan etilafnaməsinə

“Gürcüstan və Asiya” sərlövhəli bir məqalə təxsis edərək [ayıraraq] yazır ki:

“1919 sənəsi iyun ayının 16-da Tiflisdə gürcü və Azərbaycan hökumətləri arasında bir ittifaq əhdnaməsi əqd edilmişdir. Bu əhdnamə böyük bir siyasi milli qələbə idi.

Bizim menşevik pişrovarımızı [liderlərimiz] tamam bir il zərfində erməni və rus dairələrində nəticəsiz yalvarmalarından sonra ümidlərini qeyb edərək və Denikin təhlükəsindən iztiraba düşərək, nəhayətün-nəhayə [axırdan-axıra] üzlərini islam millətlərinə çevirərək, onlara dost əli uzatmışlardır.

Biz həmişə bu rəydə olmuşuz ki, Rusiya təhlükəsini başımızdan dəf və Gürcüstan istiqlalıyyətini müdafiə etmək üçün Gürcüstan mütləqə qonşu müsəlman məmləkətləri ilə əlaqeyi-dostanədə bulunaraq, onların imdadına sığınmalıdır. Biz əminiz ki, Gürcüstanın yeganə vəfalı dostu ancaq Azərbaycan, Dağıstan və Çeçenistan ola bilər.

Bizim asiyalılıq sabiqəmiz [keçmişimiz] nə qədər acı günlərimizi xatırlatsa belə, hər halda aydındır ki, bizim ata-babalarımız Gürcüstanın xırdaca çanağını uzun əsrlər müddətində həmişə müsəlman ələminin coşqun sularında gəzdilərək, nəhayət 19-cu əsrə yetirmişlərdir. Şimdi heç kəsdən gizli deyil ki, Gürcüstanın Şah Abbaslar, Ağa Məhəmməd şahlar əli ilə dağıdılması rus hökumətinin hiyləkər siyasəti nəticəsi idi. Rusiyaya lazım idi Gürcüstana hakim olsun. Ona görədir ki, rus hökuməti Moskofda, ya Tiflisdə gürcülərə kömək, imdad vəd edib inandırdığı halda, eyni zamanda Tehranda və İstanbulda provokasiya yolu ilə türkləri və

iraniləri xain gürcülər əleyhinə qızdırırdı və hər tərəfdən müharibə əlovu ilə əhatə edilmiş gürcülər rus qoşunları tərəfindən kömək gözlədiyi bir zamanda müharibənin ən qızgın dəqiqələrində rus qoşunları qəflətən gürcüləri güclü düşmənlərin qabağında yalnız buraxırlardı. Uzun müddət, bilaaram [aramsız] hərbdən gücsüz düşən Gürcüstan iki tərəfə dava edə bilməyib süqut etdi. Ruslar rahatcasına Gürcüstana daxil olub, burada da müsəlmanlar üzərinə hücum edib iraniləri də, türkləri də sıxışdırdılar. Ancaq indi Cahən müharibəsi əsnasında rus kazakları dalğası bütün Kiçik Asiya təriqi [yolu] ilə Beynənnəhreyinə yaxlaşdıqda müsəlmanlar anladılar ki, babalarının müstəqil Gürcüstan əleyhinə işlədikləri siyasət nə qədər xəta imiş. Və Gürcüstan kimi hail [iki şey arasında pərdə, maneə təşkil edən] dövlətin yoxluğu onlar üçün nə qədər zərərli imiş.

Eyni zamanda gürcülərin özlərində də müəssif sabiqəni [təəssüflü keçmiş] unutmaq hissi oyanmış və rus boyunduruğundan qurtarıqda müsəlmanları yadlarına salmışlardır. Bunlar isə gürcüləri açıq ağıuşla qarşılamışlardır.

Fəqət Rusiya inqilabı və rus bolşevikləri tərəfindən “Vahid Rusiya Cümhuriyyəti”, “Vahid Rusiya cəbhəsi” kimi cahangiranə [imperialist] şüarlı sosialist fırtınası gürcü sosial-demokratların köməyi ilə gürcüləri də bu tora saldı və işi öylə qarışdırdı ki, gürcülərin təbii dostları düşmən, düşmənləri isə dost göründülər. Avropalıların Gürcüstana vürudu [gəlməsi] bu işlərin həpsinə xitam çəkdi. Rus bolşevizmi tərəfindən zəhərlənmiş hava təmizləndi. Rus şüarları və rus bayraqları

Gürcüstanın şimali sərhədindən o yana atıldılar və Gürcüstanın həqiqi dostları da, düşmənləri də zahir oldular [meydana çıxdılar].

İngilis siyasəti bizə göstərdi ki, gürcülər öz millət və milliyyətlərini müdafiə edərkən kimlərlə əl-ələ verməli imişlər. Bizdən də ziyadə hürriyyətpərvər müsəlmanlarla yaxın və sıxı əlaqədə bulunmaq, ittifaqa girişmək Gürcüstan üçün vacib oldu. Çünki böylə ittifaq sayəsində gürcülər xırda vətənimizi yer üzündən götürmək istəyən avropalılar intriqası ilə nifrət etdiyimiz slavyan cərəyanları müqabilinə möhkəm bir sədd çəkə bilərlər.

Bundan əlavə, tutduğumuz və boyun qaçırma bilmədiyimiz coğrafi mövqe dəxi bizi 300 milyonluq müsəlman aləmi ilə əlaqədar edir. Bunlarla bərabər, hal-hazırda uzaq Asiyadan gələn təhlükəni də biz nəzərə alır və onunla hesablaşırıq. Hindistan, Əfqanıstan, Misir və İran möhkəmləşir, güclənir, mütəşəkkil bir hala gəlir və Paris Konfransı əli ilə parçalanmış, təxfif [zəifləmiş] və təhqir edilmiş olan Türkiyəyə kömək vəd edirlər.

Həyəcana gəlmiş, iztiraba düşmüş Asiya şimdiki Avropaya meydan oxumağa hazırlanır. Bu cərəyanın bir qolu Qafqaziyaya sövq ediləcəkdir. O vaxt bolşevizm tərəfindən dağılmış Rusiya ilə uzun müharibədən iflasa gəlmiş Avropa bizə kömək edə biləcəklərimidir?

Bu səbəblərə görədir ki, gürcü milləti həmişə “Köhnə yolunu və köhnə dostunu itirmə” şüarını özlərinə rəhbər qərar vermişlərdir.

Gürcüstanın şimdiki hökuməti həman “köhnə dost və köhnə yoldan” uzaq gedə bilməzdi. Ona binaən [ona görə] də müş-

kül bir anda üzünü Asiyaya çevirərək, müsəlmanlar uzatdıqları əli tutdu. Bunu etdi və xəta işləmədi. Asiya və müsəlmanlar bir çox əsrlər müddətində Gürcüstanın mövcudluğunu saxladılar. Amma xristian Avropa altı ay müddətində Gürcüstanın istiqlalıyətina təhəmmül etmək [dözmək] istəmədi.”

AÇIQ MƏKTUB

“Səadət” idarəsinə

Möhtərəm əfəndilər!

1911-ci ilin aprel ayının 16-cı günü Bakı sakini mərhum Hacı Səməd Məhərrəm oğlu Heydərov Bakı notariusu Qureviç idarəsində heyəti-idarəsinə mənsub olduğunuz möhtərəm cəmiyyətin vəkilisi Ağə Əliəsgər Dadaşov ilə bir sənəd imza etmişlər. Bu sənəd ilə məzkur [deyilən] tarixdən etibarən mərhum Hacı Səməd özünün 4-cü Polis dairəsində Nijni Naqornı küçədə, 59-cu kvartalda vəqə olan [yerləşən] 116 nömrəli evini ki, 2 mərtəbə və 201 mürəbbə səjın [kvadrat səjın] yerdir, məzkur cəmiyyətə ilələbəd [həmişəlik] ianə etmişdir və bu mülkə olan bütün qanuni ixtiyarını da həman cəmiyyətə vermişdir. İndi mərhum Hacı Səmədin vərəsələri həman əmlakın guya mənim tərəfindən qeyri-qanuni bir surətdə “Səadət” cəmiyyətinə verilməsini iddia və həman mülkün tərəfindən məzkur vərəsələrə qaytarılmasını tələb edirlər. İş bu məqama çatmışdır ki, mənim bu mülkün “Səadət” cəmiyyəti əlində olduğunu və bunu mərhum Hacı Səməd öz xahişi ilə o cəmiyyətə 1911-ci ildə verdiyini və bu ianə surətində verilən mül-

kün qanuni bir sənədlə verildiyini isbat üçün göstərdiyim dəlil sənədlərə müərizlərim [qarşı tərəf] iktifa [kifayət] etməyib, hətta məni əgər bu işə bir əncam verməsəm, təhdid edirlər.

“Küllü nəfsin zaiqətül-mövti” ayei-şərifəsi fəhvasınca [mənasına uyğun olaraq] cəmi məxələqüllah [Allahın yaratdığı hər şey] mövtü [ölümü] dərk edəcək. Lakin nahaq ölməyin də bir o qədər ləzzəti yoxdur.

Binaənileyh [ona görə], həqiqəti aşkar etmək üçün bu ianə işində mənim nə qədər əlim olduğunu elan etməyi cəmiyyət əzasından [üzvlərindən] rica edirəm.

Bəlkə mənə deyəcəklər ki, səni təhdid edirlərsə, hökumətə şaki ol [şikayət et]. Lakin mən, əvvəlcə ümum camaata şaki oluram və “Səadət” cəmiyyətinin bu barədə verdiyi cavab əlimdə olaraq lazımevi-tədbiri görəcəyəm.

Hər halda “Səadət” cəmiyyəti vaxtında cavab verib tərəfi-müqabili sakit etməlidir.

Ağəli Əliyev

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Amerika və Bakı cövhəri

Amerikanın “Standart Oyl Kompani” neft sindikatının nümayəndəsi mister Tomas 12 milyon pud cövhər [kerosin] almaq müahidəsi [müqaviləsi] bağlamaqdan ötrü Azərbaycan Hökuməti ilə müzakirətdə bulunmaq üçün Bakıya varid olmuşdur [gəlmişdir]. Bu barədə əhdnamə Azərbaycan Hökumətinin nümayəndəsi Türüq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri X[udadad] b[əy] Məlikaslanov ilə

mister Tomas tərəfindən bağlanıb, iyun ayının 3-də imza edilmişdir. Müahidənamə mövcubincə [müqaviləyə əsasən], Azərbaycan Hökuməti 1920 sənəsinin 31 yanvarına kimi zeyldəki [aşağıdakı] qiymətlə 100 min ton (təxminən 6 milyon pud) cövhər hazırlamalıdır:

İyul, avqust və sentyabr aylarında tonu 34 dollara; oktyabr və noyabr aylarında tonu 33 yarım dollara, dekabr və yanvarda da tonu 32 dollara.

Cövhər hökumət tərəfindən paroxoda təhvil verildəndən sonra pulu Azərbaycan Hökumətinin göstərdiyi yerdə Nyu-York, Roma, London və yanki Parisin valyutası ilə veriləcəkdir. Verilən pullardan hər dəfə 10 faiz saxlanacaqdır ki, müahidənaməyə əməl olunmasa, Amerika sindikatının malı hesab olunur. Vaxt bitəndən sonra “Standart Oyl Kompani” 33 dollardan bir də 100 min ton cövhər almağa razıdır. Bu şərtlə, indiki müahidənaməyə əməl olunsun.

Və iyulun 15-dən etibarən cövhər trubalarla verilməyə başlanacaqdır.

Mərkəzi Əxzi-Əsgər İdarəsi

26 may qanunu mövcubincə [qanununa əsasən] Maliyyə Nəzarəti Mərkəzi Əxzi-Əsgər İdarəsinə öz nümayəndəsini göndərmişdir. Nümayəndə Kazyonni Palata [Xəzinə Palatası] müdiri Y. F. Zire və ona namizəd Kazyonni Palatanın birinci şöbəsi naçalniki L. K. Beze təyin olunmuşdur.

Camaat işləri təşkili

Bakı şəhər Bələdiyyə İdarəsi Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə müraciətən [Sosial Təminat Nazirliyinə müraciət

edərək] bəyan etmişdir ki, hökumət tərəfindən faizsiz və uzun müddətlə borc verilməsi şərti ilə Bələdiyyə İdarəsi işsizlər üçün iş düzəltməyi təhti-qərara almışdır.

Birinci növbədə bu işlər görülməkdir:

- 1) Qəssabxanalara yol yapılması;
- 2) Şəhər küçələrinin təmiri;
- 3) Dəniz kənarlarında daş sədlər tikilməsi və lazım yerlərin dəniz sahilində doldurulması.

İkinci növbədə:

- 1) Verxni-Priyutski küçədəki məktəb imarətini itmam etmək [tamamlamaq];
- 2) Ağamusa Nağıyev namına [adına] olan xəstəxananı tikib qurtarmaq;
- 3) Sihhiyyə arabaları üçün bina tikmək.

Müəllimlərin məvacibini artırmaq

Maarif Nəzarəti Bakı Bələdiyyə İdarəsinə müraciətən rica etmişdir ki, müəllimlərin məvacibini artırmaq məsələsini Duma müzakirəsinə təqdim etsin. Zira kənd müəllimləri 1600 manat aldıqları halda, şəhər müəllimləri bu vaxta kimi 1075 manat almaqdadırlar.

Ticarət və Sənəət İttifaqında

Hökumət valyutasının kursu enmək münasibətilə Əhmədzadə Yusif əfəndinin sədarəti altında Bakı Ticarət və Sənəət [Sənaye] İttifaqının 27 iyunda ümumi iclası vaqe olmuşdur. Bunun qarşısını almaq üçün bu tədbirlər münasib görülmüşdür:

- 1) Hər növ malın azadəliklə çıxarılıb və gətirilməsi;
- 2) Müəyyən təminat ilə əsl pulları iş-

lətməyə başlamaq;

- 3) Bon çap olunması dayandırılın;
- 4) Hökumət məxaricinin ödənilməsi üçün daxili istiqraz kimi başqa yollar aran-sın.

Nəticədə Voyeykov tərəfindən təklif olunan böylə bir formula qəbul olunmuşdur:

“Mal mübadiləsi məsələsini ancaq azadə ticarət həll edə biləcəyini nəzərə alaraq, İttifaq lazım bilir ki, izin vermək qaydası hər növ mal olur-olsun gətirilmək və çıxarılmaq əleyhinə olan müəniətlər rəf olunsun [manəələr aradan qaldırılsın]. Ancaq birinci zəruri şeylərə bəzi hüdud qoymaq mümkündür.”

Son cümlədən başqa təklifi 7 səs əleyhinə 28 səslə qəbul etmişdir.

Qradonaçalstvada

Bakı Qradonaçalstvada İdarəsi şəhərin xarici, təhərri [axtarış] və siyasi polis idarələrinin daireyi-fəaliyyətini müəyyən etmək üçün xüsusi bir layihə düzəltməklə məşğuldur. Layihə bu günlərdə mət-buatda təfsilatı ilə elan olunacaqdır.

Qubernator idarəsində

- Sudur kəndinin yüzbaşısı Qayıtmaz İsmayıl oğlu ilə Dostavər kəndinin yüzbaşısı Hakim Atlıxan oğlu və eyni qər-yənin [kəndin] ağsaqqalları Rəşid Rəşid oğlu, Hacı Qədir Əsgər oğlu, Əli əfəndi Əlirza oğlu, Məsum Ustar oğlu və Yarəli Sultan oğlu qəsdən əsgərliyə düşən ca-vanları gizlətdikləri haqqında Mərkəzi Əxzi-Əsgər [Hərbi Çağırış] İdarəsi məlu-mat almış olduğundan, Bakı qubernatorunun əmri ilə zikr olunan şəxslər birər-

ay müddətinə həbs edilirlər.

- Konstantin Qriqoryeviç Tornikov ica-zəsiz silah gəzdirdiyindən, qubernatorun əmri ilə 200 manat cərimə olunmuşdur.

Bolşeviklərin həbsi

Cavad uyezdirinin Qoltuq dairəsi qara-qolları tərəfindən 29 həziranda [iyunda] Lənkəran bolşeviklərinə köməyə gedən 11 nəfər rus həbs edilmişdir. Həbs olan-lardan bir çox sənəd dəxi tapılmışdır.

Birjada

“Laj” [qiymət artımı] kursu bərkinməkdədir. Kerenski minliklər 1500 manata alınır. Xırdası ancaq 20 faizə işlənir. Təzə Nikolay yüzlüyü 350 manata, köhnələrlə maraqlanan yoxdur. Xırdada Nikolay pullarının 100 manatı 220 manata gedir. Zaqafqaziya bonnası 4 %.

Valyutada bir dəyişiklik yoxdur. İrandada manatın qiyməti artmaqdadır. Bu münasibətlə bon ilə 1000 manata 70-75 qran verirlər. Kerenski minliklər 145-150 qrana alınır. 250-lik 115 qrana, xırdalar 80-82 qrana, böyük Nikolay pulları 340-360 qrana, xırdalar 150-200 qrana, qızıl Osmanlı lirəsi 34-35 qrana.

Satıcılar: Şəkər (pesokun) qiyməti düşməkdə davam edir, pudu indi 750 manatadır.

Rostova birinci posta qatarı

İyulun 4-də saat 2-də Rostova Bakıdan birinci dəfə posta qatarı hərəkət etmişdir. Qatar Dərbənddə durub o vaxta kimi gəlmiş olan 3 nömrəli qatarla də-yişəcəkdir. O isə Dərbənddən Rostova kimi durmaqsızın hərəkət edəcəkdir.

BAKIDA YAŞAYAN LƏNKƏRANLILARIN ÜMUMİ İCLASI

İclas iyul ayının 4-də Birinci Realnı məktəbin salonunda vaqe olub, sədrliyə Ağaxan Talışxanlı, katibliyə Xudaverdi Kələntərli intixab olunurlar [seçilirlər].

Sədr Lənkəran haqqında müfəssəl məlumat verərək şəhərin hazırda vəziyyətini təsvirlə deyir ki:

– Mən əvvəldə Lənkəran bolşeviklərini həqiqi bolşevik bilib, onları doğruçu fəqərəyi-kəsibə tərəfdarı ədd [hesab] edirdim. Fəqət böylə deyilmiş. Onlar həmişə öz mənfəətlərini nəzərə alıb islamıyyətlə əleyhində olaraq, daima bizlərin ziddinə çalışmaqdadırlar. Binaənileyh [ona görə], onların maska altında işləmələri aşkar olduqda, bizlər də Bakıdakı islam qardaşlarımızla birləşmək arzusu ilə kəndimizi Azərbaycana ilhaq etmək [birləşdirmək] fikrinə düşdüksə də, fəqət müvəffəqiyyət qazana bilmədik. Zira, bolşeviklər bizlərə mane olub, bizləri təhdid və təqib etməyə başladılar. Onlar bolşevizmə tərəfdarı deyil, bəlkə Denikin tərəfdarlarıdır ki, onun oraya gəlməsini dördgözlə gözləyirlər. Əgər böylə olmasaydı, bizlərin hüququna bunca təcavüzlə, bizləri fərara məcbur etməzdilər. Şimdi, bizim buraya toplaşmağımızdan məqsəd bir heyət intixab etməkdir ki, həmin heyət o təhlükə içərisində atəş daxilində qalmış vətənimizi vərteyi-fəlakətdən [fəlakət girdabından] azad etmək uğrunda hökumət dairələrində təşəbbüsatda bulunsun. Mən Parlamanda Lənkəran vəkili olan [Axundzadə] Hacı Səlim cənablarından rica edərdim ki, hö-

kumət qarşısında Lənkəran haqqında nə kimi təşəbbüsət göstərmişdir, bizlərə izahat versinlər.

Hacı Məhəmməd Qurbanzadə Lənkəran övzasını [vəziyyətini] təsvir edərək deyir ki:

– Bu saat bizə tövzihat [izahat, açıqlama] lazım deyildir. Vətənimiz atəş içərisində yanmaqdadır. Biz başqa söhbətləri bir kənara atıb, ancaq təcili surətdə vətənimizin təxlişi [xilas] haqqında tədabir ittixaz etməliyik [tədbirlər görməliyik].

[Axundzadə] Hacı Molla Səlim fəvqəlzikr [yuxarıda adı çəkilən] nətiqlərə cavab olaraq deyir ki:

– Həzərat! Məqam mühüm olduğundan, mən də müfəssəl izahatı münasibəhal bilməyirəm. Fəqət məlumunuz olsun ki, mən Lənkəran haqqında bir an olsa da qəflət etməyib, lazımi təşəbbüsətdə bulunmuşam. Hökumətimiz də bizlərə yardım etməkdən imtina etməyib hər vasitə ilə çalışır.

Xudaverdi Kələntərli hökumətin vəd etdiyi zamanı gözləməyib, lazımi hökumət dairələrində təşəbbüsətdə bulunub, hökumətin təcili binagüzarlığını [sərəncamını] istəməyi hazırına [orada olanlara] təklif edib deyir ki:

– Biz vaxt gözləməyə başlasaq, o zaman düşmən fürsətdən istifadə edib qüvvələnəcəkdir. Bizə lazımdır ki, o meydana-mübarizədə vuruşan müsəlman qardaşlarımıza təcili kömək göndərək. Zira, onlar bizlərdən imdad bəkləyirlər. Camat talandı, irz-namus əldən getdi. Bununla belə, hələ də bizləri gözləməyə məcbur edirlər. Həzərat, bilin ki, gözləmək vaxtı keçdi! Bu gün vətəninə sevən qeyrətli kişilər, cavanlarımız əlinə silah

alıb vətən imdadına getməlidirlər.

Əli bəy Bəylərbəyli deyir ki:

– Burada əsgərlikdən danışıldı, məlum olsun ki, biz cavanlar vətənimizi zalım xunxarlar [qanıçənlər] əlindən azad etməyə hazırız və heç bir vaxt da əsgərlikdən zərrəcə xof etməyirik. Yenə də deyirəm ki, bizim hamımız başımızla, canımızla öz hüququmuzu, irz-namusumuzu, heysiyyətimizi müdafiə etməyə hazırız.

Axund Yusif əfəndi təklif edir ki, hökumətlə rabitə, əsgəri təşkilatı, müxəbirat [xəbərləşmə] işləri dəxi həmin heyətə vəgüzar olunsun [tapşırılsın]. İşbu təklif filməclis [məclisdə] qəbul olunduqda heyət üç komisyona təqsim olunur [bölünür].

Hökumətlə rabitə komiyonuna:

- 1) Teymur bəy Bayraməlibəyli;
- 2) Xanoğlan Talışinski;
- 3) Hacı Məhəmməd Qurbanzadə;
- 4) Baxış bəy [Rüstəmbəyov].

Təşkilat komiyonuna:

- 1) Əli bəy Bəylərbəyov;
- 2) İsgəndər xan Talışxanov;
- 3) Kərim Kərimov;
- 4) Əli Əsədullayev;
- 5) Rza Şabanov.

Müxəbirat komiyonunun intixabı [seçkisi] fəvqəlzikr əşxasa mühəvvəl olunur [yuxarıda adı çəkilən şəxslərə tapşırıılır].

Bədəhu [sonra] könuüllər qeyd olunduqda filməclis 35 adam özünü könuüllü yazdırır. Şayani-qeyd [qeyd edilməyə layiq] burasıdır ki, könuüllü yazılanlar cümləsində Parlaman əzasından [üzvlərindən] 60 yaşında müəllimlər kimi, bir çoxları var ki, əsgərlik nə yaşına yaraşar, nə də mənəsbinə.

Müəllim

TƏLƏBƏLƏR İCLASI

İyulun 5-də Məclisi-Məbusan salonunda Məsai [Əmək] naziri Aslan bəy Səfikürdlü həzrətlərinin təşəbbüsəti ilə Bakıda yaşayan ümum türk tələbələrini iclası iniqad etmişdi [baş tutmuşdu]. İclasda 100-dən ziyadə türk tələbəsi iştirak edirdi ki, işbu hal birinci dəfə görüldü.

Nazir həzrətləri məclisi açaraq Bakıda güşad olacaq darülfünun [açılacaq universitet] barəsində məlumat verərək, bu darülfünunun türk tələbələrindən ötrü xüsusən, bütün Azərbaycandan ötrü filcümlə [ümumiyyətlə] mənəfətsiz bir şey olduğunu aydın dəlillərlə sübut edərək, bütün türk tələbələrini müvəqqəti olaraq Avropaya gedib təhsil etmələrinin xeyrli olduğunu qeyd etdilər:

Hökumətin qətnaməsinə görə, Azərbaycan paytaxtı Bakıda bir Azərbaycan Darülfünunu açılmalıdır. Bundan ötrü smeta hazırlanıb, bir sənəlik 10 milyon məxaric göstərilmişdir. Xüsusi komiyon təşkil edilmişdir ki, darülfünun layihəsi tərtiblə məşğuldur. Aldığımız məlumatı-mövşuqəyə [etibarlı məlumat] görə iki şöbə açılacaqmış: Biri Tibbi, digəri Tarix və Ədəbiyyat şöbəsi.

Tibbi şöbəsinə elmi cəhətdən, təbii ki, bir söz deniləmməz. Fəqət yenə bir çox tərəfləri mövcuddur ki, Azərbaycan-türk tələbələrini kifayətləndirməyəcəkdir. Layiqli professorların yoxluğu, lazımi vəsaitin əldə edilə bilməyəcəyi və qeyrə.

Tarix və Ədəbiyyat şöbəsinə gəldikdə, burası qayət gülcünc, hətta bir dərəcə acınacaq bir məsələdir.

Əcəba, bu şöbə türk tələbələri üçün mü? Əlbəttə, xayı. Zira, böylə olacaq

olardisa, o vaxt Türkiyə, Misir və yaxud başqa yerlərdən türk professorları dəvət edilməli idi. Halbuki, böylə deyildir. Burada rus professorları rusca tarix və ədəbiyyata dair mühazirələr oxuyacaqlarmış. Deməli, yenə əski hamam, əski tas. Biz yenidən rus məktəbinə dönürüz.

Hal-hazırda bütün Azərbaycan daxilindəki məktəblər milliləşdirilmək üzrədir. Gələcək tədrisat sənəsindən etibarən Realni məktəbinin 3-cü şöbələri də milliləşdirilir. Dörd sənədən sonra bu məktəblərdən türkcə təhsil etmiş tələbələr buraxılacaqdır. Həmin güşadı ehtimal edilən [açılması nəzərdə tutulan] darülfünuna daxil olmaq üçün bu tələbələr yenidən rus lisanını öyrənməli, darülfünuna daxil olub rusca təhsil etməli imişlər. Doğrudan da gülcünc bir vəziyyət!

Gürcüstanda darülfünun açılmışdır. Ermənistanda darülfünun güşad edilir. Fəqət Gürcüstanda gürcü darülfünunu, Ermənistanda isə Ermənistan darülfünunu açılır. Azərbaycanda isə rus darülfünunu?!

Ərəblərdə bir məsələ vardır: Bir adamı tanımaq istəsən, onun dostunu dinlə.

İştə, bizdə bizim “darülfünunumuzun” dostları kimdir? “Yedinaya Rossiya” və xalqının ayılması haqqında paytaxtımızda hər iki gündə bir dəfə leksiya oxuyan “cənablar”.

Digər cəhətdən, bütün Azərbaycan daxilində, hal-hazırda 300-dən ziyadə türk tələbəsi yoxdur. Bunlardan Tibbi şöbəsinə ən artığı 25 tələbə gedə bilər. 275 nəfəri isə yenə kənarda qalacaqdırlar. Zira, Tarix və Ədəbiyyat şöbəsinə daxil olamırlar.

Böylə olduqda, millətin 10 milyonluq

bir məbləği nərayə sərf olunacaq əcəba?!

Halbuki, 10 milyonun 4-də 3 hissəsi sərf edilərsə, bütün tələbələrımız Avropada bir sənə təhsil edəcəklərdir. Avropa təhsilindən alına biləcək mənfəət nə qədər az olsa belə, buradakı “darülfünun” təhsilindən dəfələrlə artıq olacaqdır.

Avropa təhsilinin başqa-başqa siyasi əhəmiyyətləri vardır. Məsələn, bu vaxtdakı Qafqaziyanın fəqət [sadəcə] bir erməni ölkəsi olduğunu bilən Avropaya azərbaycanlı türklərin vücudunu da canlı sübutlarla göstərmək və bu kimi çox məsələlər... Heç olmasa, Avropadan qayıdan tələbələr bir lisan öyrənə biləcəklərdir. Ən başlıca ehtiyaclarımızdan biridir.

Söz yox, mədəni bir ölkənin darülfünunu olmalıdır. Fəqət, öz darülfünunu olmalıdır, halbuki, buradakı çolaq “darülfünun” bizimki deyildir.

Hərgah həqiqətən, biza Tarix-Ədəbiyyat şöbəsi lazımdır, Türkiyədə başqa professorlar olmasa belə, tarix və ədəbiyyatçılar qayıt çoxdur. Belə ki, böylə şöbə açılarsa, ona kifayət edə biləcəkdir.

İclasda nazir həzrətlərinin nitqindən sonra Qazıbəyov sədr, Hənəfi Zeynəli katibliyə intixab edilərək məsələnin müzakirəsinə başlanıldı.

Tələbə natiqlər bir ağızdan bu “darülfünun”un türk tələbələri deyil, başqaları üçün güşadını qeydlə, Avropa mənafeini təsvir edirdilər. Tələbələrdən Əli Yusifzadə yoldaşımızın, “Doğrudur, vətənin öylə halı olur ki, bütün işləri buraxıb sipərlərə girmək icab edir. Fəqət, yoldaşlar, bu gün Avropadan möhkəm sipərlər, Avropa darülfünunundan itminanlı [etibarlı] tranşeyalar [səngərlər] olammas”

deməsi ümum tələbələr tərəfindən təsvib [bəyənilir] və təqdir edilirdi.

Natiqlərdən sonra, ümumiyyətlə Mənsai naziri həzrətlərinə təşəkkür bəyanı ilə Məclisi-Məbusan və Hökumət nəzdində Bakı Darülfünununun müvəqqəti olaraq güşadını təxirlə, türk tələbələrinin Avropaya göndərilmələri haqqında ciddi iqdamatda bulunmağa [addımlar atmağa] dair təşəbbüsət üçün Tələbələr Komitəsinə düsturüləməllər [təlimatlar] verildi.

Ayn. Ayn.

İdarədən: Darülfünun tələbələrinin buyurduqları kimi, “Azərbaycan Darülfünunu” olmaq üzrə Türkiyə, Misir, ya başqa məmləkətlərdən dəvət olunmuş professorların idarəsi ilə açılışdı, tələbələrımız onların dilini başa düşəcəklərmidi? Yaxud o vaxt da “Bu türk, ya Misir darülfünunudur” deyə yenə Avropanı arzu etməyəcəklərmidi? Bizcə, tələbələr məsələni bir qədər geniş ölçüdə götürüb nəzəri-tənqiddən keçirsəydilər, bəlkə başqa bir qərara gələrdilər.

AZƏRBAYCANDA

Gəncədən

- Gəncə qəzasının ən narahat hissələrindən birisi indiyə qədər 3-cü uçastok idi.

Burada əski və yeni bir çox qaçaq dəstələri meydana gəlmişdir. Bunların başçıları Qatır Məmməd, Məşhədi Göyüş, Sarı Hüseyin, Rüstəm, Məşhədi Kərim uşağı, məşhur Tat oğlu Həsən quldur olub qaçana qədər hökumətin əlinə-ayağına dolaşmayırlardı. Ancaq son za-

manlarda Həsənin ifsadı [fitnə-fəsad salması] ilə bunlar biri-biri ilə görüşüb hökumətə qarşı çıxışlarda bulunub, əhəlinin rahatını pozurlardı.

Bu yaxınlarda fərari bir əsgər üçün həman yerə gedən bir zabiti onlar şəhid etdilər. Mərhum Vəkilovdan sonra hökumətin qəti bir tədbirini görməyən qaçaqlar daha da şımardılar [qudurdular]. Başçılarınin təhriki ilə onu-bunu öldürməyə qərar qoydular. Vurulan şəxslərdən birisi də Quşbaz oğlu Hacı Həsən oldu. Hökumət bu məsələni sülhən həll etmək istədikcə, onlar ayaqlarını yuxarıki nərdivana qoyub hökumətlə istehza etməyə qalxışdılar.

Buranın köylərindən Şadıllı, Borsunlu və sairə xalqı qaçaqlara hər dürlü müavinətdə bulundular halda, hökumətə də şikayətlərdə bulunurlar. Buna binaən [buna görə], Gəncə valisi [Xudadad bəy] Rəfibəylinin əmri ilə qaçaqların üzərinə ramazan axırlarında əsgəri cəza dəstəsi göndərildi. Əsgər onların üzərinə getdiyi vaxt arxada qalan ağırlıq dəstəsinə hücum edib beş əsgəri əsir götürdülər. Bunun üzərinə iş ciddi bir şəkə girdi. Əsgəri dəstə bunları qovub Şadıllı köyünə qədər götürdü. Orada bunlar 100-ü mütəcaviz [100-dən artıq] qüvvətlərlə əsgərlə müsadiməyə [toqquşmaya] başlayırlarsa da, müqavimət edəmməyib, köyü boşaldı dağa çıxırlar. Böyləliklə, Şadıllı köyü ağırca bir cəzaya uğrayıb, quldurlardan 10-a qədər kişi ölüb yaralanır. Böyləcə həman köylər bir müddət daha əsgərləri saxlamağa məhkumdurlar. Hökumətin bu qəti tədbiri bütün vilayətin nadinclərinə təsir yapmışdır.

Aldığım məlumata görə, bu işlərdə

“şəriət istəriz”lərin də barmağı vardır. Bunlardan iki başçıları hələlik müttəhimdirlər. Böylə zatlardan Borsunlu Hacı Həsəndən əsgəri şeylər tələb edilməkdədir. Hökumətin bu işi gözəlcə təhqiq edib, nəticəsini əfkari-ümumiyyəyə [ictimaiyyətə] məlum edəcəyini bəkləyiriz.

Tat oğlu Həsənin Gəncədə bulunan əmlakının zəbt ediləcəyini xəbər aldıq. Yerində işlənən bu tədbir pək haqlı olduğundan, kimsənin deyəcəyi yoxdur. İstiqlalımıza toxunan hər bir təşəbbüs böylə cansız buraxılmalıdır.

* * *

- Bu gün, təmmuzun [iyulun] ikisində Gəncə qəza Maarif Müfəttişliyi tərəfindən müəllimlərə məxsus iki aylıq kurslar açıldı. Güşad [açılış] mərasimində Parlaman rəisi doktor [Həsən bəy] Ağayev, Parlaman üzvü [Arşak] Malxazov, sabiq şeyxülislam [Axund Məhəmməd] Pişnamazadə həzrətləri ilə sair firqə və ittifaqların nümayəndələri isbatı-vücut [iştirak] etdilər.

Şeyxülislam əfəndinin duasından sonra Parlaman rəisi, Malxazov, Mirzə Abbas Abbaszadə, Müəllimlər İttifaqının nümayəndəsi [Mirzə Cəfər] Əsgərzadə tərəflərindən təbrik nitqləri söylənildi.

Bu nitqlərdən sonra Sənətkarlar İttifaqı sədri Məşhədi Yusif [Qazıxanov] söylədi. Maarif müfəttişi bunların həpsinə cavab verməklə “xoş gəldiniz” söylədi. Kursu davam edəcək müəllimlər tərəfindən Maarif Nəzarətinə teleqraf çəkildi.

Hər kəsdə olan şövq və həvəs insana dadlı bir təsir verirdi. 3 təmmuzdan etibarən dərslərə şuru ediləcəyini [başlanacağı] xəbər aldıq.

* * *

- Keçən il mayısın sonlarında Gəncədə ermənilər tərəfindən səkkiz Osmanlı əsgəri şəhid edilmişdi. Gəncə xalqı bu şəhidləri böyük camenin önündəki Xalq bağında dəfn etdi və o zamandan camaat arasında bunların üzərində bir nişan-gah yapmağa təşəbbüs edilməsi üçün müzakirələr oldusa da, indiyə qədər bir nəticə əldə edilmədi. Ancaq bu günlərdə Gəncə Sənətkarlar İttifaqı bu xeyirli işə ciddi bir surətdə girişib, Gəncədə bulunan bütün siyasi cəmiyyətlərin və ittifaqların iştirakı ilə bir iclas dəvət etdi. Məsələn müzakirə edilib, həman işə başlanılması təhiti-qərara alındı. Bunun üçün yeddi kişidən ibarət bir komiya seçildi: “Müsavət”dan Əsgərzadə Mirzə Cəfər, Müəllimlər İttifaqından Mirzə Abbas [Abbaszadə], “İttihad”dan doktor Ağalar bəy Səfikürdlü, Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən Hacı Ələkbər Hacızadə, sənətkarlardan Heydərzadə, sosialistlərdən İsrail Atakişiyev, bələdiyyədən Ələsgər bəy Xasməhəmmədov. Və həman gündən etibarən Komiya işə başlamışdır. Gəncə Sənətkarlar İttifaqının bu xeyirli təşəbbüsünü ürəkdən alqışlayıb, müvəffəqiyyət arzu edirik.

Salyandan

- Məlum olduğu vaxt üzrə, Salyan müəllimləri tərəfindən “Salyan və Ətraf Müəllimlər İttifaqı” namında bir ittifaq vücuda gətirilmişdir. Bu ittifaqın hələlik məqsədi Salyan soyaqlarında [küçələrində] səfil gəzərək müəssif [təəssüflü, acınacaqlı] bir həyat daxilində imrari-həyat eyləyən [ömür sürən] islam-türk uşaqlarını bir yerə toplayaraq tərbiyə etməkdir. İşbu təmmuz ayının 1-də, klub salo-

nunda həvəskarlar iştirakı ilə İttifaqın nəfinə [xeyrinə] olmaq üzrə M[ahmud] Mahmudovun 4 pərdədən ibarət “Xəyanətkar” nam [adlı] faciəsi və [Mirmahmud] Kazımovskinin bir pərdəli “Nə qanır, nə qandırır” adlı məzhəkəsi mövqeyi-tamaşaya qonuldu. O gecə salonumuz tamaşaçılarla xıncaxınc [ağzınacan] dolmuşdu.

Pərdə açıldıqda “Bu vətən əcdadımızın yatacaq yeridir” şərqisi oxunub, sonra Azərbaycan istiqlaliyyəti və onun əsbabi-təşəkkülü bablarında [yaradılması səbəbləri haqqında] və şimdiki hakimiyyət və istiqlaliyyətimizi yalnız məktəb və maariflə mühafizə edə biləcəyimiz, maarifi olmayan bir millətin ölümə məhkum olacağı xüsuslarında bir nitq irad edilmişdir. Bədəhu [sonra], cavan müəllimlərimizdən Əliağa Zeynalov əfəndinin skripka çalması ilə səhnədə “Azərbaycan şərqisi” oxundu. Şərq bitdikdə sürəkli alqışlarla qarşılandı.

Hasilati-ümumiyyə [ümumi gəlir] 3925 manat 50 qəpik, məsarifat [xərclər] 1127 manat, xalis varidat 2798 manat olmuşdur.

- Məlum olduğu üzrə Lənkəran və ətrafında bolşeviklərlə muğanlıların müharibəsi getdiyindən, istər müsəlman [müsəlman], istər qeyri-müsəlman hər gün Salyan qaçqınlarıdır ki gəlir. Qeyri-müsəlman qaçqınların ifadələrinə nəzərən [ifadələrinə görə], onlar bolşeviklərdən qaçmışlar. Ancaq qaçqınlar miyanında [arasında] heç bir nəfər də olsun qadın yoxdur. Bu xüsuslarda məlumatı-mövzuqəyə hənz dəstrəs olmadığımızdan [etibarlı məlumat hələlik əlimizdə olmadığından], bu babda gələcək nömrələrdə.

- Bu günlərdə həmiyyət-pərvəranımızdan Kərbəlayı Rəşid Kərimov cənabları Salyanda bulunan fəqəranı, aqları kəndi xanəsinə dəvət edərək, külliyyətli surətdə xərclərlə böyük əhsanat vermişdir. Bundan əlavə, ilin şimdiki ağır bir mövsümündə bir çox fəqir külfətlərin para cəhətindən həyatlarını təmin etdiyindən, mumaileyh [haqqında danışılan] Kərimov cənablarına ərzi-təşəkkür edirəm.

[Rüstəm] İskəndərzadə

BİZƏ YAZIRLAR

Aşqabadda Azərbaycan səfəri

Sevgili vətənimiz Azərbaycan istiqlaliyyət elan etdikdən sonra, şübhəsiz Mavərayi-Bəhri-Xəzərdə [Zakaspiyskdə] səfərimiz vacibat qəbilindən ədd [hesab] olunurdu. Fəqət təyin olan səfir hökumətimizin həsiyyəti-şanını və millətimizin hüququnu gərəkse siyasətçə, gərəkse ticarət və sair nöqtəyi-nəzərdən nə dərəcə müdafiə edəcək və xüsusən bu cənabın kim olacağı əhli-təfəkkürü [düşüncəli adamları] düşündürdü.

Odur ki, may ayında möhtərəm “Azərbaycan” qəzetəsində cənab Əkbər ağa Sadiqovun buraya konsul təyin olunduğunu oxuduqda, bu cənabın gəlməyini Azərbaycan vətəndaşları dördgözlə gözləyirdilər.

Lakin hənz konsulumuz buraya varid olmamış [gəlib çatmamış], bolşeviklər Kaspi Hökumətinin əsgərlərinə müvəqəti qələbə edib, Bayraməli stansiyasından Qəhqəhə mövqifinə [stansiyasına]

qədər geri oturmağa məcbur etdilər ki, bu da 100 verstə kimi bir məsafədir. Övzəyi-hərb [hərbi vəziyyət] böylə olduqda, yerli hökumət ümumi səfərbərlik elan edib Azərbaycan vətəndaşlarımızı da, “rus təbəəsi” cümləsindən hesabla qəti surətdə əsgərliyə təklif və imtina edənlərə böyük cəzalar hökm etdi. Odur ki, həmvətənlərimizə böyük yəs [hüzün], kədər və pərişanlıq üz verdi. Çünki gözəlcə surətdə bilirdilər, laəlac [ələcsiz], bunlar “rus təbəəsi” sifəti ilə bolşeviklərin müqabilinə müharibəyə getməlidirlər. Odur ki, kimi Məşhəd, kimi Kürdüstana və kimi Məhəmmədabada getmək, doğrusu fərar etmək əzmində sabit oldular və çoxları da getdilər. Fəqət neçə min candan ibarət camaatın qaçqın olub, əhl-əyalı ilə əcnəbi yerlərə getmələri, yaxud pənah gətirmələri asandırmı?

İş böyləyən, Cənabi-Haqq şükürlər olsun ki, konsulumuz varid olub da, bilatəxir [dərhal] Kaspi Hökuməti ilə məsələni həll etdi. Böylə ki, varid olduğdan üç gün sonra camaatı məscidə ehzar edib [çağırılıb], Azərbaycan türkünə yaraşan fəsih [səlis] nitqindən sonra, yerli hökumətin qərarladığını və yəni Azərbaycan vətəndaşlarının əsgərliyə alına bilməyəcəyini, nəinki əsgərliyə, bəlkə cəbri zəhməti [məcburi iş] deyilən bir para xidmətlərdən azad etdiyini buyurdular.

Bu xəbəri eşidən vətəndaşlarımızın əksəri dəhşətli girdəbdən sahili-nicata çıxmışlar kimi, rəya kimi zənn edirdilər. Məsciddə yerli ruhani milliyətimizə, əsgərlərimizə, Parlaman və hökumətimizə duaxan [duaçı] olduğdan sonra, konsul cənabları həman gündən istirahətsiz camaata pasport verməyə şüru etdilər

[başladı]. Odur ki, səfərin müqabilində [səfirliyin qabağında] Teymurlardan yadigar qalmış və ayılı-uldumlu bayrağımız sayəsində [kölgəsində] “Yaşasın Azərbaycan!”, “Yaşasın Parlamen!”, “Yaşasın konsulumuz!” sədələri asimana bülənd olurdu [göyə ucalırdı].

Həman gündən cənab konsul Krasnovodska agent təyin edərək orada vətəndaşlarımızı müdafiə etməkdədir. Sonra camaatın əksəri Firuzədə olduğuna görə, cənab konsul Firuzəyə təşrif aparıb camaatı xatircəm etdikdən sonra Aşqabada qayıtdılar.

Fəqət yerli hökumət konsulumuzun ermənilər barəsində etdiyi tələbatına bir növ təxirlə cavab verildisə də, axırda o məsələ də nümayəndələrimizin istədiyi kimi həll olundu. Böylə ki, yerli hökumət Azərbaycan vətəndaşlarını fəqət müsəlmanlardan məhsul [hesab] edib, əsgərlikdən azad edirdisə də, lakin erməniləri “Rusiyanın sadıq oğlanları” deyib də azad etmək istəməyirdi. Odur ki, arada münaziə [mübahisə] var idi. Bərəkət versin ki, iyun ayının 19-da Xariciyyə naziri konsulumuzun hüzuruna gəlib, cümlə Azərbaycan vətəndaşlarını, bilafərqi-məzhəb, din [din və məzhəb fərqi qoymadan] azad etdiklərini səfərətə bəyan etdi.

İştə, böylə tez bir vaxtda cavan konsulumuzun nəhayət ciddi fəaliyyətinə canu-dildən təhsinxan olaraq [afərin deyərək], gələcəkdə Azərbaycan vətəndaşlarımız talelərini möhtərəm konsulumuzun yədi-ixtiyarına [əlinə, ixtiyarına] kamali-asudəliklə verə bilərlər.

*Şəhri-Aşqabad, 23 iyun 1919
Əmrəh oğlu Cəlil*

GÜRCÜSTANDA

Gürcüstan Məclisi-Əyanı

Gürcüstanda Məclisi-Əyan [Senat] açılması üçün Ədliyyə naziri tərəfindən hazırlanan qanun layihəsi Gürcüstan Məclisi-Müəssisəsinə [Təsisçilər Məclisinə] daxil edilmişdir. Məclisi-Müəssisənin komissiyası layihəyə baxmağa başlamışdır.

Birja açılması

Gürcüstan Maliyyə nazirinin sədarəti ilə vəqə olan şura[da] Tiflisdə birja açılması məsələsinə baxılmışdır. Bir para üzvlər ticarət birjası açılması təklifini etmişlərdir. Qərar qoyulmuşdur ki, Ticarət Palatasının rəyi xəbər alınsın. O vaxta qədər də bu məsələ təxirə salınmışdır. Bu birjadan məqsəd ticarət işlərini ənənəbi və məhəlli [yerli] valyuta ilə yoluna salmaqdır.

ERMƏNİSTANDA

Naxçıvan qəzasının hali

“Joxovrdi” qəzetəsi Naxçıvan və qəzası xüsusunda Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] verilən məlumat əsası ilə yazır ki, Naxçıvan qəzasında məişət və halət gün-gündən fənaləşir. Səbəbi bir tərəfdən 120 minə qədər qaçqınların oraya toplaşması, digər tərəfdən də Zaqafqaz pulunun qiymətindən düşməsidir. Axır vaxtlarda həman pulun manatı 28 və 30 qəpiyə gedir. Böylə ki, Nikolay pulu bir manata almağı mümkün olan şey Zaqafqaz puluna 3 manat yarıma alınır. O cəhətə məkulatın [ərzağın] qiyməti həddən ziyadə artmışdır.

dır. Məsələn, çörəyin girvənkəsi 10 manat, penir [pendir] 15 manat, qoyun əti 20 manat, ilaxır. Çox ittifaq düşür ki, bunları götürməkdən bilmərrə imtina edib, apaçıq Nikolay pulu tələb edirlər. Bu isə xidmətçiləri və ac qaçqınları aşkar boykot etməkdir. Bu[na] sübut odur ki, bir manat[a] satılan şey qaçqına və qulluqçuya 50-100 qat artıq satılır.

Naxçıvan dairəsində bu il toplanmış taxıl xeyli boldur. Ermənilər o yerləri istila edən vaxtadək taxılın əksəri İrana göndərməyə baxmayaraq, burada genə o qədər qalmışdır ki, nəinki məhəlli ehtiyacata [yerli ehtiyaqlara], hətta Ermənistanın qeyri yerlərinin də ehtiyacatına kifayət edə bilər. Məkulatı almaq olar Şərurda, Şahaxtıda və Naxçıvanda. Amma sırf Nikolay puluna.

Əkinlərdən bu il yaxşı məhsul gözlənilir. Aranzəmin yerlərdə müsəlmanlar ermənilərin deməli bütün zəmilərini əkilər. Bir həftəyədək arpa biçini başlanar, iki həftəyədək isə buğda biçilər. Ermənilərin yerlərini əkən müsəlmanlarla torpaq sahiblərinin arasında məhsulu təqsim etmək [bölmək] növbəti əhəmiyyətli bir məsələdir. Bu məsələ, hökumətin bilatəxir [təcili] qəraradını tələb edir.

İşin təxirə salınması arzu edilməyən nəticələr verə bilər. Onsuz da, bir neçə yerlərdə ixtilaf əsərləri müşahidə olunmaqdadır. Böylə ki, ermənilər tərəfindən məhsulun tamamısını almaqdan qorxub müsəlmanlar indidən başlayıblar zəmiləri otarıb tərk etməyə. Hərçənd, uyezdin dağbasarından doğru xəbərlər yoxdur, amma genə məlumdur orada da erməni yerlərinin 50 faizini müsəlmanlar əkilər. Taxılın çoxluğuna və biçinin ya-

xınlışmağına baxmayaraq, buğdanın pudu satılır 130 manata. Arpa və darı 100-110 manata. Buna müvafiq də qeyri məkulatın məzənnəsi yüksəkdir. Yağ 80 manat, qoyun əti 80 manat və qeyrə. Tamamisi də Nikolay puluna. Bircə neftin qiyməti çox düşübdür. O cəhətə ki, dəmiryol və dəvələrə İrəvandan kifayət qədər də neft gətirilmişdir. Cövherin [kerosinin] pudu xırda-xırda satılır 200-240 manata. Ondən əlavə, neftin ucuzlaşmasına səbəb odur ki, əhalinin əksəri istilər düşəndən bağlarda və çöllərdə yaşayıb artıq işığa ehtiyac görməyirlər. Duz məsələsi təbəddülsəz [dəyişməz] qalır. Erməni qoşunu o yerləri işğal edəndək məhəlli [yerli] müsəlmanları Canpoladyanın şəhər anbarından 200 min pud, mədəndən isə 300 min pud duz oğurlamışlar. Anbarlarda qalıb ancaq 8 min pud qədər duz, o da torpağa qarışmışdır.

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edən hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Diş həkimi S. M. Hamburg

Nikolayevski nömrə 29, Parlamen qarşısında. Telefon nömrə 5-96. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dişləri ağrısız çəkir.

10239

**Bəhri-Xəzər dənizində passajir
və yük gəmilərinin yola düşmələri**

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazəşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çarşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çarşənbə və cümə günləri saat 4-də.

*Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər
Gəz və geri*

17-ci körpüdən çarşənbə günü saat 4-də.

*Bakı-Hasənqulı-Bəndər Gəz-Məşhədsər
və geri*

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Petrovsk

15, 26 və 24-cü körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 12-də.

Qeyd: Lənkərana və Astaraya paroxodların gedişi ayrıca elan olunacaqdır.

T-164

Diş həkimi

E. S. Karşteynbaumun

Dişlər ağrısız çəkilir və qızıl dişlər qayırılır. Ünvan: Sisyanovski, nömrə 41, Çadrovının küncündə. Telefon nömrə 22-08. Qəbul edir: 8-dən 1-ədək; 5-dən 7-ədək.

İyul ayının 1-dən naxoşları Buzovnada Zərbəli Şeyxəli oğlunun bağında qəbul edir.

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək,

axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

10218

**Bəhri-Xəzər İstehlak Cəmiyyəti
“Kooperatsiya” müalicəxanası**

Hər növ naxoşluqlar qəbul olunur. Müalicə haqqı üzvlərdən 4 rublə, qeyrilərdən isə 6 rublə. Bolşoy Morskoy küçə, Tarqovinin küncündə Həsənovun evində, yolu Bolşoy Morskoydan. Telefon nömrə 26-90.

Əmrəzi-daxiliyyə [daxili xəstəliklər] 9-11 Balayan

Mədə naxoşluğu 12-2 Mejebovski; 4-6 A. Seyidov

Əmrəzi-əsəbiyyə [əsəb xəstəlikləri] 12-2 Şmirqeld

Cərrahiyyə 9-11 Sander

Uşaq naxoşluğu 9-11 Rabinoviç; 4-6 Bron Arvad naxoşluğu və mamalıq 9-11 Pines; 12-2 arvad həkimi Şapiro-Rotman; 4-6 S. Seyidov[a]

Dəri və zöhrəviyyə 9-11 O. Şamkoryan; 12-2, 4-6 Pernik

Göz naxoşluğu 9-11 Cəfərov; 4-6 arvad həkimi Qeqamyan

Qulaq və boğaz ağrısı 12-2 B. K. Fin-keşteyn;

Diş ağrısı 9-11 Suşon-Sivkina; 4-6 İtkin Müalicəxana müdiri bakterioloq Lyubaxəvskaya

Müalicəxanada konsultasiyalar icra olunur. Operasiya, konsultasiya razılıq ilə. Çiçək döyülür, şəhadətnamə verilir. Analiz qəbul olunur. 606 və 914 müalicəsi.

10208

Berlin Darülfünunu doktoru

S. İ. Kopeliovıç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

10244

Doktor S. İ. Zaks

Zöhrəvi, dəri, sifilis və daxili naxoşluqlarını qəbul edir. 606 və 914 müalicə. Naxoşları hər gün qəbul edir səhər saat 7-dən 8-ədək, axşam saat 6-dan 8-ədək. Vorontsovski küçə nömrə 43, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 32-56.

10237

Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətinin Qarabağ nahiyəsində Qusulu kəndində olan ipək toxumaq işinə mükəmməl bələd olan və türk dili bilən övrət lazımdır. Hər gün, bayram günlərindən başqa, Nəzarətin Xeyriyyə şöbəsinə müraciət etməlidir.

T-166

Müvəqqəti müdir:

Xəlil İbrahim

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Sülh ətrafında

səh. 75. “Hindenburq”: qəzetdə “Gindenburq” kimi getmişdir.

Qəzetələrdən

səh. 76. “Şeyx Mahmud”: qəzetdə səhvən “Şeyx Məhəmməd” getmişdir.

Türkiyədə

səh. 76. “Sultan həzrətləri”: söhbət, Osmanlı imperiyasının sonuncu sultanı Məhməd Vəhidəddindən (VI Məhməd) gedir.

səh. 77. “İşə bu nəzərlə baxmaq”: qəzetdə “işə” yerinə “iştə” getmişdir.

Baqqallar tabaqçılar əleyhinə

səh. 81. “Olqinski və Nikolayevski”: Bakıda, indiki Məhəmməd Əmin Rəsulzadə və İstiqlaliyyət küçələri.

Xan elə belə olar

səh. 82. “Zadə”: “Azərbaycan” qəzetində bu imza Məmmədli Sidqi Səfərova məxsusdur.

Mətbuat

səh. 83. “Şah Abbaslar, Ağ Məhəmməd şahlar”: 1587-1629-cu illərdə hakimiyyətdə olan Səfəvi şahı I Şah Abbas və Qacarlar dövlətinin 1789-1797-ci illərdə hakimiyyətdə olan ilk hökmdarı Ağ Məhəmməd şah Qacar nəzərdə tutulur.

Açıq məktub

səh. 84. “sajın”: təxminən 2,1 metrə bərabər uzunluq ölçüsü.

səh. 85. “Küllü nəfsin zaiqətül-mövti”: “Quran”ın “Ənkəbut” surəsinin 57-ci ayəsinin bir hissəsi; mənası: “Hər bir canlı ölümü dadacaqdır.”

Bakı xəbərləri

səh. 86. “Dostavər”: ehtimal ki, “Düz-tahir” olmalıdır.

səh. 87. “qran”: İranda bir müddət işlə-dilmiş gümüş pul.

Bizə yazılar

səh. 93. “Əkbər ağa Sadiqov”: qəzetdə “Ələkbər ağa Sadiqov” getmişdir.

Ermənistanda

səh. 95. “Yağ 80 manat, qoyun əti 80 manat...”: qəzetdə belə getmişdir: “Yağ 800 manat, qoyun əti 8 manat...”

Çərşənbə axşamı, 8 iyul 1919-cu il, nömrə 219

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Səşənbə, 9 şəvvalül-mükərrəm sənə 1337. 8 təmmuz 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Tele-fon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 35 rublə, 2 aylığı 60 rublə, 3 aylığı 90 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 40 rublə, 2 aylığı 70 rublə, 3 aylığı 100 rublə. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 5 rublə, axırıncı səhifədə sətri 4 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 3 rublə.

KİNOTEATR “RENESSANS”

Torqovı küçə, nömrə 11

İyul ayının 8-də məşhur “Orleanskaya deva” şəklini (“Janna d’Ark” əsəri) vücu-da gətirən məşhur “Transatlantik” adlı Amerika trestinin 6 seriyada 18 dövr və 38 hissə, misli görünməmiş Amerika ic-timai və cinayət dramalı şekillərinin bi-rinci seriyası 8 hissədə göstəriləcəkdir.

“Qaranlıq dünya”, yaxud Amerikada ehtikarlıq (spekulyatsiya) ilə mübarizə

1-ci seriya 8 hissələrdən ibarətdir

Bu şəkil “Prometey film” səhmdaran şirkətinin əzalarından olub, bütün caha-nın narazılığını qazanmış “hal-hazırda olan ehtikarlıq” və “On beşlər klubu” ilə ədalətli mübarizəni təsvir edir. Bu şəkil amerikalılar tərəfindən vücuda gətiril-mişdir. Ona görə bir çox mütəəssir halları havi olmaqla [təsirli halları ehtiva etməklə] bərabər, öz böyüklüyü və növbənöv ol-masıyla təəccüblüdür: şaxtalar, körpülər partlaması, dəmiryol qatarlarının toqqu-şub qəzaya uğraması, aeroplanların uçub tələf olması, Hindustan fəqirlərinin mö-cüzələri, vəhşi heyvanlar əlində həlak ol-maq, bütün məhəllələrin böyük yangını, elektrik qüvvəsi ilə ölüm cəzası, elektrik hava qatarının məhvi, Nyu-Yorkda yeral-

tında mütəəssir dəhşətlər, paroxodların qərqi, gizli tiyəkxanalarda dəhşətli ci-nayətlər, minlərcə fəhlələrin çıxışı, mü-təşəkkil ehtikarçılar tərəfindən fəhlə hə-rəkətinin yatırılması və qeyriləri.

Bu şəkil bəşəriyyət düşmənləri olan hal-hazırda ehtikarçıların [möhtəkir-lərin] çatmış olduqları bəşəriyyət həyatın-dakı uçurumu və dinamiti təsvir edir. Can-lı mal ticarəti, süni aclıq törətmək, xalqı aldatmaq, dərmanları və birinci zəruri şeyləri saxtalaşdırmaq, pulların qiymət-lərinin aşağı düşməsi bəziçəsi [oyunu], bəşəriyyətin nail olduğu mədəniyyəti xə-rab etmək, həyata lazım olan şeylərin qi-ymətinə artırmaq, fəhlə hərəkəti köməyi ilə fəhlə zəhməti qiymətinin süni surət-də aşağı salınması, saxtakarlıq, yalan şə-hadət, aldatmaq, gizli və aşkar qarət və ehtikarçıların qarşısına çıxanların aman-sız qətli. Həmin bu yollar vasitəsilədir ki, bir dəstə ehtikarçılar milyonlarca doğ-ruçu zəhmətkeşlərin hesabına olaraq ciblərini doldurub, qızıl içində yaşayırlar. Ancaq ciddiyyət və mədəniyyət məmlə-kəti olan Amerika Lorniqan qardaşları və Robert Kordinq kimi xalq qəhrəmanlarını vücuda gətirib, irəli keçməyi bacarmış-dır. Hansılar ki, ehtikarlıqla mübarizədə